

Opleiding Slavische Talen en Culturen RuG

Alfabet

Азбука

De letters

De Russen, Serven en Bulgaren gebruiken een ander alfabet dan wij. Wij gebruiken het *Latijnse* alfabet, zij het *Cyrrillische*. Dat Cyrrillische alfabet is – net als het Latijnse overigens – een aanpassing van het Griekse alfabet: een aantal tekens voor typisch Slavische klanken is hetzij verzonnen, hetzij uit andere alfabetten overgenomen. De benaming *Cyrrillisch* is afgeleid van de naam van de heilige Cyrillus, die in de negende eeuw samen met zijn boer Methodius de Slaven het Christendom en het schrift bracht.

Cyrrillus en Methodius aan het werk. Plaatje uit een Oudrussisch handschrift.

Het Russisch, Bulgaars en Servisch hebben niet precies dezelfde hoeveelheid letters, omdat het aantal verschillende klanken in die talen ongelijk is. Het Russisch Cyrillisch, waar we het verder over zullen hebben, heeft 33 letters, ons Latijnse schrift heeft er 26.

Hieronder zie je een overzicht van de drukletters van het Russische alfabet. Je zult zien dat er 13 letters bij zijn die wij ook hebben. Die letters zijn rood. Maar let op: soms staan die rode letters voor andere klanken dan bij ons. De andere 20 letters (blauw) zijn dus nieuw voor ons.

HET RUSSISCHE ALFABET

Klik op het luidsprekertje om de uitspraak te horen

Aa 	Бб 	Вв 	Гг 	Дд 	Ее
Ёё 	Жж 	Зз 	Ии 	Йй 	Кк
Лл 	Мм 	Нн 	Оо 	Пп 	Рр
Сс 	Тт 	Уу 	Фф 	Хх 	Цц
Чч 	Шш 	Щщ 	Ъъ 	Ыы 	Ьь
Ээ 	Юю 	Яя 			

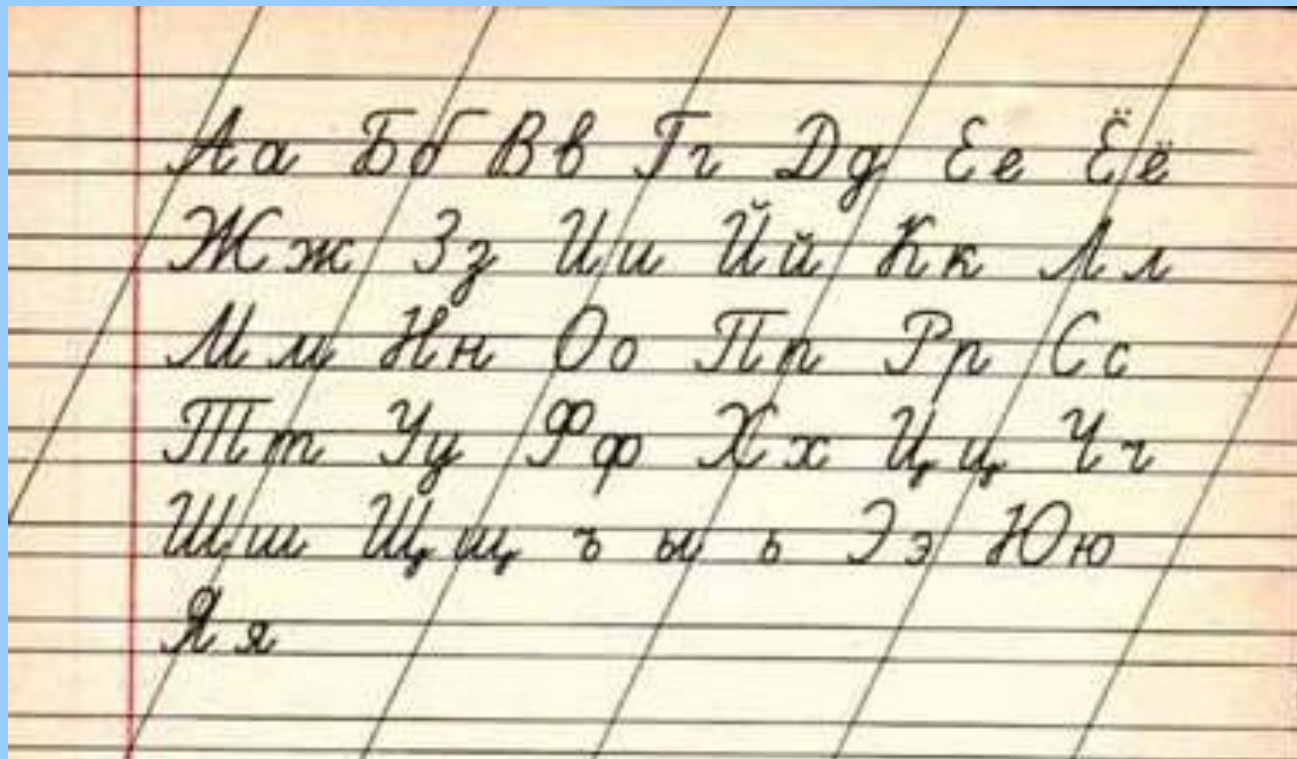
Drukletters en schrijffletters

Net als het Latijnse alfabet, kent het Russische een onderscheid tussen druk- en schrijffletters, en tussen hoofd- en kleine letters. Ons alfabet kent vaak een verschil in schrijfwijze tussen hoofdletters en kleine letters: Aa, Bb, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh enz.

Bij de Russische *drukletters* bestaat zo'n verschil alleen bij de b. De grote en kleine b zien er zo uit: Бб. Je ziet dat ook daar het verschil niet groot is. Alle andere Russische kleine drukletters zijn een kleine variant van de hoofdletter. Het Russische alfabet heeft dan ook weinig kleine letters met een "stok". Vergelijk maar eens de Nederlandse kleine **k** en **t** met de Russische kleine **к** en **т**.

Bij de Russische *schrijffletters* zijn er meer verschillen tussen groot en klein dan bij de drukletters. Bovendien wijken sommige schrijffletters nogal af van de corresponderende drukletters. Je ziet dan op het plaatje hieronder.

We zullen het verder in deze tekst alleen hebben over de grote en kleine *drukletters*.

De "bekende" letters

Hieronder zie de 13 letters die zowel in het Nederlandse als het Russische alfabet voorkomen. Als je erop klikt, hoor je de uitspraak. Luister aandachtig naar alle letters. Je zult ontdekken dat in een aantal gevallen de letters er wel hetzelfde uitzien, maar dat de uitspraak niet overeenkomt.

Aa 	Bb 	Ee 	Ёё 	Кк 	Мм
Нн 	Оо 	Рр 	Сс 	Тт 	Уу
Xx 					

Letter hetzelfde, klank hetzelfde

Als je goed hebt geluisterd, dan heb je gemerkt dat van deze 13 letters er maar 5 in het Russisch (ongeveer) net zo worden uitgesproken als in het Nederlands.

Dit zijn ze: A, K, M, O, T.

Met deze letters hoeven we niet te oefenen, die kennen we. Over de uitspraak moeten we het toch nog even hebben.

Hierboven stond: "5 letters die in het Russisch (ongeveer) net zo klinken als in het Nederlands". Dat "ongeveer" is belangrijk. Eigenlijk zijn zelfs de meest eenvoudige klanken in elke taal een beetje verschillend.

Verschil in uitspraak

Een voorbeeld van zo'n verschil: het Nederlands kent twee soorten klinkers: "lange" (zoals in *maan*, *koop*) en "korte" (zoals in *man* en *kop*). Het Russisch kent dit onderscheid niet. De klinkers zijn "halflang": iets langer dan de Nederlandse "korte" klinkers, maar veel korter dan de Nederlandse "lange" klinkers. Verder hoor je dat de o lijkt te beginnen met een "u"-klank: de mond gaat niet zo ver open als bij de Nederlandse o. In de volgende voorbeelden zie en hoor je korte woordjes met alleen letters die je kent. Je kunt daar de typisch Russische o goed horen. In het laatste voorbeeld hoor je bovendien dat een onbeklemtoonde a of o nogal anders wordt uitgesproken dan een beklemtoonde. Daar komen we later nog op terug. **Beklemtoonde** klinkers zijn **rood** afgedrukt.

KTO 	KOT 	KOK 	MaT 	TaKT
TOM 	aKT 	AHHa 	MaMa 	aTOM

Letter hetzelfde, klank anders

De andere 8 letters komen uiterlijk overeen met de Nederlandse, maar niet in uitspraak:

Dit zijn ze: B, H, P, C, Y, X, E, Ë. In het schema hieronder vind je weer informatie over de uitspraak. **Rode** letters geven weer aan waar de **klemtoon** ligt. Ook hier hoor je dat onbeklemtoonde klinkers anders klinken.

RUSS	NL	UITSPRAAK	VOORBEELD
В, в	v	Als de [v] in <i>vol</i> , lijkt ook op de [w] in <i>wol</i>	воp
Н, н	n	Als de [n] in <i>noot</i>	нота
Р, р	r	Als een Nederlandse tongpunt-[r] in bv. <i>rot</i> . Dus niet als in de studentikoze uitspraak van de r in <i>biertje</i> , en ook niet als de "Franse" brouw-r	мо ^o тор ро ^o тор
С, с	s	Als de [s] in <i>sap</i>	то ^o ст
У, у	oe	Als de [oe] in <i>boef</i>	ко ^o нкурс
Х, х	ch	Als de [ch] in <i>kachel</i> , maar minder "kelig"	ха ^o ос
Е, е	e, je	Ongeveer als de [e] in <i>bed</i> of [je] in <i>Jet</i>	ка ^o мера
Ë, ë	o, jo	Als de [o] in <i>bok</i> of [jo] in <i>Jos</i>	мо ^o нтëр

Uitspraak: de klemtoon

De uitspraak van het Russisch wordt sterk bepaald door de klemtoon. De plaats van de klemtoon ligt in het Russisch niet vast en moet daarom (als in de meeste talen) per woord geleerd worden. Een geval apart is de letter *ë* – die heeft altijd de klemtoon. In het Russische schrift wordt de plaats van de klemtoon niet aangegeven en de *ë* wordt gewoonlijk als *e* geschreven en gedrukt. In leerboeken en woordenboeken wordt bij ieder woord de plaats van de klemtoon aangegeven door middel van de accent aigu: *á*, *é*, *ó*, enz. In "gewone" Russische boeken en kranten wordt het klemtoonteken niet gebruikt. In deze tekst geven wij soms de plaats van de klemtoon met rode letters weer.

De uitspraak van beklemtoonde en onbeklemtoonde klinkers verschilt sterk. Het meest opvallend zijn de onbeklemtoonde *a* en *o*. Er is geen verschil te horen tussen *a* en *o* als ze onbeklemtoond zijn:

De uitspraak van *a* en *o*

	vóór de klemtoon	beklemtoond	na de klemtoon
<i>a</i>	als ' <i>a</i> ' in <i>b<u>a</u>naan</i> , bv. А<u>н</u>то<u>н</u> 	<i>a</i> , bv. да 	als ' <i>e</i> ' in <i>mod<u>e</u></i> , bv. ма<u>м</u>а
<i>o</i>	als ' <i>a</i> ' in <i>b<u>a</u>naan</i> , bv. Мо<u>с</u>к<u>в</u>а 	<i>o</i> , bv. во<u>р</u> 	als ' <i>e</i> ' in <i>mod<u>e</u></i> , bv. тра<u>к</u>то<u>р</u>

De "vreemde" letters

De overgebleven 20 letters lijken niet op Nederlandse letters. We zullen ze in groepjes bekijken. Het eerstvolgende groepje bestaat uit letters die voor ons een bekende klank hebben:

Dit zijn ze: Д, П, Л, И, Й, З, Ф, Г, Б.

RUSS	NL	UITSPRAAK	VOORBEELD
Д, д	d	Als de [d] in <i>dam</i>	дом
П, п	p	Als de [p] in <i>pet</i>	парк
Л, л	l	Als de [l] in <i>lam</i>	лампа
И, и	i	Als de [ie] in <i>zien</i>	аспирин
Й, й	j	Als de [j] in <i>jas</i>	флейта
З, з	z	Als de [z] in <i>zon</i>	зебра
Ф, ф	f	Als de [f] in <i>fiets</i>	фото
Г, г	g	Als de [g] in <i>goal</i>	гитара
Б, б	b	Als [ts] in <i>tsaar</i>	банан

Opleiding Slavische Talen en Culturen RuG

“Vreemde” klinkers

Het volgende groepje hebben we “vreemde” klinkers genoemd. Wat betreft de uitspraak is de Э nogal gewoon, maar hij ziet eruit als een omgedraaide e. Zoals je zult horen is de Ы heel bijzonder. De Ю en Я hebben als eigenaardigheid (net als E en Ę overigens), dat zij soms uitgesproken worden met een *j* ervoor. Hoe dat precies zit gaan we hier niet uitleggen, want dat zou te ver voeren. Voorlopig heb je genoeg aan wat je hieronder ziet en hoort.

RUSS	NL	UITSPRAAK	VOORBEELD
Ю, ю	oe, joe	Als de [oe] in <i>koe</i> of [joe] in <i>joelen</i>	юрист
Я, я	a, ja	Als de [a] in <i>kas</i> of [ja] in <i>jas</i>	яблоко
Э, э	e	Als de [e] in <i>ekster</i>	экспорт
Ы, ы	y	Onbekend bij ons	сын

Nog een paar extra voorbeelden met Ы:

мыло

цыган

ссылка

(voor de Ц zie volgende pagina)

Ruisklanken.

Dit zijn de “ingewikkelde” klanken die in de oren van veel westerlingen typisch zijn voor het Russisch en andere Slavische talen. Het zijn de letters Ш, Ж, Щ, Ч en Ц.

Ш en Ж zijn identiek, behalve dat de laatste *stemhebbend* is (met trilling van de stembanden) en de eerste *stemloos* (de stembanden trillen niet). Щ is ook stemloos, net als Ш dus, maar is scherper en wordt langer aangehouden.

De naam van de letter Ы is: "и краткое" en betekent: "korte i".

RUSS	NL	UITSPRAAK	VOORBEELD
Ш, ш	sj	Als de [ch] in <i>chocola</i>	школа
Ж, ж	zj	Als de [j] in <i>journaal</i>	журнал
Щ, щ	sjsj	Als [ch] in <i>chic</i> , maar lang aangehouden	борщ
Ч, ч	tsj	Als [tsj] in <i>Tsjechov</i>	чек
Ц, ц	ts	Als [ts] in <i>tsaar</i>	птица

De laatste twee letters: Ъ en Ь

Dit zijn letters die op zichzelf eigenlijk geen klank weergeven, maar die aangeven dat de *klank ervóór* op een bepaalde manier wordt uitgesproken. Het “zachte teken” (мягкий знак) Ъ geeft aan dat de klank ervoor “zacht” wordt uitgesproken. Wat dat precies betekent leggen we hier niet uit. Wel laten we je een paar voorbeelden horen van woorden die alleen verschillen in de *aan- en afwezigheid van het zachte teken*. Dat geeft je alvast een idee.

ZONDER ZACHT TEKEN		MET ZACHT TEKEN	
МАТ	 	МАТЬ	
СТОЛ	 	СТОЛЬ	

Het “harde teken” (твёрдый знак) Ь komt maar weinig voor. Het geeft aan dat de voorgaande klank, in tegenstelling tot wat men zou verwachten, niet “zacht” maar “hard” is. Ook daarop kunnen we hier verder niet ingaan. Dit leer je vanzelf als je je serieus met de taal gaat bezighouden. Voor de volledigheid twee voorbeelden met een hard teken: **отъезд** , **объём**

Opmerking: misschien is je opgevallen dat het Cyrillisch een aantal letters kent die een beetje lijken op onze b. Haal ze niet door elkaar! Het zijn de б, в, ъ, ѣ en het eerste gedeelte van de ы. Ga voor jezelf maar even na waar al die letters ook weer voor staan.

En nu?

We hopen dat je het leuk gevonden hebt om iets over het Russische alfabet te weten te komen. Als je dit alles nog een of twee keer doorneemt, ben je eraan toe om de Luisteroefening te doen die ook op deze site staat. Hierbij moet je herkennen welk woord uit een reeks van 10 wordt uitgesproken. Als je die oefeningen wilt doen, kun je [hier](#) klikken. De oefening werkt het best met Microsoft Internet Explorer.